

Ks. STANISŁAW NABYWANIEC (*Rzeszów—Lublin*)

KSIĄDZ BOLESŁAW KUMOR — PROFESOR UNIwersYTETU, BADACZ DZIEJÓW, ORGANIZACJI I USTROJU KOŚCIOŁA

Naukowa i dydaktyczna praca Księdza Profesora BOLESŁAWA STANISŁAWA KUMORA związana jest od 35 lat z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim w Lublinie i od 28 lat z Papieską Akademią Teologiczną w Krakowie. Pracę naukową i dydaktyczną, która dzięki wielkiej erudycji, pracowitości i życzliwości wobec studentów zaowocowała bardzo licznymi publikacjami oraz szerokim gronem uczniów, umie Ksiądz Profesor łączyć jako kapłan z zaangażowaniem w posługę duszpasterską. W środowisku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego znana jest jego wytrwała posługa w konfesjonale w kościele akademickim.

Wspomniane wyżej cechy, tak bardzo widoczne w życiu Księdza Profesora, są nie tylko konsekwencją wewnętrznej dyscypliny, lecz niewątpliwie także dziedzictwem wyniesionym z domu rodzinnego. Urodził się 1 XII 1925 r. w rodzinie wiejskiej, gospodarującej na 6 ha własnej ziemi w wiosce Szymanowice, jako czwarte — z dziesięciorga dzieci (7 synów i 3 córki) — dziecko Grzegorza (†30 III 1963) i Kunegundy Pasiut (†25 IX 1967). Szymanowice, leżące koło Nowego Sącza, należały pod względem administracyjnym do gromady Niskowa, a do parafii Trzetrzewina. Obydwoje Rodzice pochodzili z rodzin osiadłych w Niskowej-Szymanowicach już na początku XVII w. Najstarszym przedstawicielem rodziny Kumorów był Wojciech Kumor, urodzony w Szymanowicach w 1620 r. Ojciec Księdza Profesora należał do Stronnictwa „Piaś” Wincentego Witosa.

Dzieciństwo, łącznie z okresem uczęszczania do czteroklasowej szkoły powszechnej w Niskowej (1931—1937), spędził Ksiądz Profesor w domu rodzinnym. Do obowiązków domowych należało pasienie krów i pomoc w gospodarstwie rolnym. Tego to okresu sięgają jego zainteresowania historyczne, ugruntowane przez kierowniczkę szkoły i nauczycielkę Stanisławę Burgerową. Ona to skłoniła Rodziców Księdza Profesora, głównie Ojca, który swojego syna widział w przyszłości jako pracownika na roli, by zdecydowali się wysłać go na dalszą naukę do szkół w Nowym Sączu. Człowiekiem, który jako pierwszy podsuwał myśl o kapłaństwie młodemu jeszcze wówczas chłopcu, był proboszcz z Trzetrzewiny i katecheta w Niskowej ks. Józef Bardel, zamordowany w czasie wojny przez Niemców (23 VIII 1941 r.).

Z dniem 1 IX 1937 r. rozpoczął się okres codziennej pieszej wędrówki z domu rodzinnego do oddalonej o 6 km szkoły powszechnej im. Stanisława Konarskiego w Nowym Sączu. Podjęcie po ukończeniu czwartej klasy szkoły powszechnej w Niskowej nauki w mieście łączyło się nie tylko z szerszym zakresem materiału szkolnego, lecz także z miesięczną opłatą czesnego, która dla młodzieży wiejskiej wynosiła 5 zł. Zamiłowanie do historii uwidoczniło się w ocenie bardzo dobrej na świadectwie z trzeciej klasy, mimo iż przedmiotu tego nie przewidywał rozkład zajęć dla tej klasy. Według obowiązującego tam programu, klasa trzecia i czwarta były łączone i w obydwóch nauka była przewidziana po 2 lata. W szkole w Nowym Sączu — jak wspomina Ksiądz Profesor — szczególną opieką otoczył go nauczyciel matematyki W. Zehetgruber i katecheta ks. dr Antoni Oleksik.

Po ukończeniu klasy szóstej z wynikiem bardzo dobrym (30 VI 1939) bez egzaminu wstępnego został przyjęty do II Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Bolesława Chrobrego w Nowym Sączu. Podjęciu tam jednak normalnej nauki przeszkodził wybuch II wojny światowej. W dniu 5 IX 1939 r. Niemcy zajęli Nowy Sącz, a gmach Gimnazjum po kilku dniach prowadzenia zajęć szkolnych został zamknięty przez Niemców na cały okres wojny. Nie chcąc rezygnować z kontynuowania nauki, niedoszły gimnazjalista uczęszczał od 1 IX 1940 r. do 30 VI 1942 r. do dwuletniej Państwowej Szkoły Handlowej w Nowym Sączu. Szkoła ta również, po drakońskim napadzie gestapo i aresztowaniu wielu profesorów oraz uczniów (maj 1942), została przez władze niemieckie zamknięta.

Nie mając możliwości kontynuowania nauki, niespełna wówczas siedemnastoletni Bolesław Kumor rozpoczął od września 1942 r. pracę w Fabryce Przetworów Owocowych w Nowym Sączu. Nie ominęły go też inne udręki wojny. W latach 1941 i 1943 był dwukrotnie aresztowany przez gestapo w Nowym Sączu. W obydwu wypadkach po kilku godzinach aresztu i dotkliwym pobiciu udało mu się powrócić na wolność. Jak wielu młodych ludzi, został w 1943 r. wyznaczony na przymusowe roboty do Niemiec. Aby tego uniknąć, musiał ukrywać się aż do roku 1944, kiedy to przeżył trzecie aresztowanie w domu rodzinnym. W związku ze zbliżającym się frontem od lipca 1944 r. do stycznia 1945 pracował przymusowo przy kopaniu okopów. Przez cały niemal okres wojny, od grudnia 1941 r. aż do 1945 pozostawał w ścisłym kontakcie ze swoim bliskim przyjacielem i wychowawcą ks. Stanisławem Pieprznikiem, najpierw administratorem, a następnie proboszczem w Trzetrzewinie (1941—1988). „Ten dobry Kapłan i Przyjaciel — mówi Ksiądz Profesor — wywarł największy wpływ na moje życie”

Czasy po zakończeniu okupacji niemieckiej nie zaczęły się najszcześliwiej. W dwudziestym roku życia, wkrótce po przejściu frontu, cudem prawie uniknął śmierci z rąk pijanego i agresywnego żołnierza sowieckiego w dniu 30 I 1945 r. Nieco później nadarzyła się wreszcie okazja, by podjąć, przerwana przez wojnę, naukę. Z dniem 24 lutego 1945 r. rozpoczął ponownie naukę w gimnazjum, tym razem w I Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Jana Długosza w Nowym Sączu. Tu do końca lipca 1945 r. ukończył dwie klasy

gimnazjalne. Za radą księdza katechety Stefana Czerwa z dniem 25 VIII 1945 r. przeniósł się do I Gimnazjum i Liceum im. Kazimierza Brodzińskiego w Tarnowie, gdzie w latach 1945—1947 przebywał w Małym Seminarium im. Abpa Leona Wałęgi. Dzięki zdolnościom i pracowitości starał się nadrobić stracony czas, co mu się też udało. W roku szkolnym 1945/1946 ukończył bowiem trzecią i czwartą klasę gimnazjalną, a w roku 1946/1947 — pierwszą i drugą klasę licealną typu humanistycznego. Egzamin dojrzałości z wynikiem bardzo dobrym i pierwszą lokatą złożył 18 VII 1947 roku.

Teraz mógł rozpocząć realizowanie swego powołania kapłańskiego. Lata 1947—1952 to czas studiów filozoficznych i teologicznych w Instytucie Teologicznym w Tarnowie i zdobywania formacji duchowej w Seminarium Duchownym w Tarnowie. Studia w tutejszym Instytucie Teologicznym stały wówczas na wysokim poziomie. Wśród około 20 profesorów Instytutu było 7 profesorów i docentów uniwersyteckich, a pozostali, z wyjątkiem dwóch, mieli stopnie akademickie doktora teologii, filozofii i nauk humanistycznych. Droga ku kapłaństwu uwieńczona została święceniami kapłańskimi w dniu 4 maja 1952 r., które otrzymał w katedrze tarnowskiej z rąk biskupa Jana Stepy (†29 V 1959), ostatniego dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Wraz z Księdzem Kumorem święcenia otrzymało jeszcze 26 jego kolegów, spośród 43, którzy wspólnie rozpoczęli studia. Przed święceniami kapłańskimi uzyskał 27 IV 1952 r. magisterium z teologii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, na podstawie rozprawy magisterskiej pod tytułem: *Mikołaj Trąba, pierwszy prymas Polski*, napisanej pod kierunkiem ks. dra Władysława Węgla i ks. prof. dra Tadeusza Glemmy. Pod kierunkiem profesora Glemmy napisał Ksiądz Kumor w latach 1952—1953 dysertację doktorską pod tytułem: *Jan Ostroróg i reforma Kościoła w Polsce w XV w.* Mimo przyjęcia rozprawy przewód doktorski nie odbył się ze względu na podjęcie studiów na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i kasatę Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Z dniem 1 sierpnia 1952 r. Ksiądz Kumor objął stanowisko wikariusza w parafii św. Jakuba Apostoła w Brzesku. Równocześnie zatrudniony był tam jako nauczyciel religii w miejscowej szkole podstawowej. Na tym stanowisku pracował zaledwie do 3 października 1952 r. Na polecenie biskupa J. Stepy rozpoczął (3 X 1952) studia specjalistyczne z zakresu teologii moralnej na KUL, a z własnego wyboru równoległe w zakresie historii Kościoła. Rozprawę licencjacką z teologii moralnej pod tytułem: *Problem apokatów w pokucie kościelnej II i III wieku*, napisał pod kierunkiem ks. doc. dra Józefa Kellera i po złożeniu wymaganych egzaminów w lutym 1954 r. otrzymał stopień licencjata w zakresie teologii moralnej. Równocześnie przygotowywał pracę doktorską z historii Kościoła pod tytułem: *Dzieje polityczno-geograficzne diecezji tarnowskiej (1786—1939)*, pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Mieczysława Żywczyńskiego. Pisanie pracy doktorskiej z historii Kościoła ułatwił Księdzu Kumorowi fakt, że większość materiałów archiwalnych zebrał przed rokiem 1952. Pierwszym recenzentem pracy według ówczesnych

przepisów był sam promotor, ks. prof. Żywczyński, a drugim ks. doc. dr Marian Rechowicz. Obrona pracy doktorskiej miała miejsce w październiku 1954 r. Nie był to jednak koniec studiów. W latach 1954—1957 Ksiądz Kumor uzupełnił swoje studia historyczne na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Rozprawę magisterską z historii pod tytułem: *Przyczyny i zanik parafii w Małopolsce Południowej*, przygotował pod kierunkiem zastępcy profesora dra Jerzego Kłoczowskiego. Egzamin magisterski złożył w czerwcu 1957 r. Idąc za pisemną zachętą ks. prof. Żywczyńskiego w czasie studiów na Wydziale Nauk Humanistycznych rozpoczął i kontynuował kwerendę archiwalną do rozprawy habilitacyjnej. Mimo wielokierunkowej pracy naukowej, nie zapominał Ksiądz Kumor o swoim powołaniu i jako kapłan żywo zaangażował się w pracę duszpasterską z młodzieżą akademicką. Ściągnęło to na niego uwagę Urzędu Bezpieczeństwa. Za pracę duszpasterską wśród młodzieży akademickiej UMCS-u grożono mu aresztowaniem. W późniejszym czasie Polska Ludowa również nie była dla niego łaskawa.

Zgodnie z poleceniem biskupa Jana Stepy z dnia 1 września 1957 r. podjął Ksiądz Kumor obowiązki prefekta studiów w Seminarium Duchownym w Tarnowie i jednocześnie kierownika Biblioteki Seminaryjnej oraz zastępcy dyrektora Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie. W roku następnym rozpoczął wykłady z historii liturgii w Instytucie Teologicznym w Tarnowie. Dnia 14 października 1959 r. habilitował się na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na podstawie dorobku naukowego i rozprawy pod tytułem: *Powstanie i rozwój organizacji parafialnej w Małopolsce Południowej do końca XVI wieku* (wydana drukiem w kwartalniku „Prawo Kanoniczne” 1962—1964). Recenzentami rozprawy habilitacyjnej byli: ks. prof. Marian Rechowicz (KUL), doc.dr Zygmunt Sułowski (KUL), prof. dr Karol Górski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) i doc. dr Witold Sawicki (UMCS Lublin). Wykład habilitacyjny wygłosił na temat: *Bractwa literackie w średniowiecznej Polsce*.

Na listowną prośbę ks. kard. Stefana Wyszyńskiego i dzięki zabiegom ks. rektora M. Rechowicza oraz dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego KUL ks. doc. Józefa Rybczyka, biskup J. Stepa, a następnie wikariusz kapitulny biskup Karol Pękala zgodzili się na podjęcie przez Księdza dra hab. B. Kumora pracy naukowej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Rozpoczął ją z dniem 1 lutego 1960 r. jako adiunkt habilitowany w charakterze sekretarza Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL i jako wykładowca historii Kościoła na Wydziale Teologicznym na kursie zwyczajnym „B” Niestety nadal z przyczyn politycznych nie miał zatwierdzenia habilitacji. Zwłoka ta trwała przez siedem lat. Ponadto był Ksiądz Kumor szykanowany przez UB. Pracownicy Urzędu Bezpieczeństwa w 1962 r. na okres trzech miesięcy opiekowali jego mieszkanie i tylko, jak sam wspomina, „przytomność siostry Olesi uratowała je przed rewizją” Nie na tym jednak był koniec. W latach 1961—1964 Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego trzykrotnie żądało od Rektora KUL rozwiązania umowy o pracę

z Księdzem Kumorem i wydalenia go z uczelni. Pozostał na niej jedynie dzięki wspaniałej postawie Księdza Rektora Rechowicza. Urząd Bezpieczeństwa nie dawał za wygraną i zadreślał Księdza Kumora ciągłymi przesłuchaniami. W czasie pasterki w 1972 r. w Kostkowie k. Wejherowa obrzucono Księdza Kumora płonącymi petardami, w wyniku czego doznał poważnych obrażeń ciała. Ze względu na niezmienną jego postawę odmawiano mu przez 10 lat wydania paszportu na wyjazd za granicę. Na skutek tego otrzymywane dla niego przez Księdza Rektora Rechowicza stypendia naukowe na pogłębienie studiów w Paryżu, Lille, Louvain, Rzymie i Toronto zostały niewykorzystane.

Od roku 1965 ks. dr hab. B. Kumor, jako docent, kierował katedrą historii Kościoła starożytnego, w roku zaś 1972, jako profesor nadzwyczajny (od 1969 r.) objął kierownictwo katedry historii Kościoła w czasach nowożytnych, którą prowadzi do chwili obecnej. Wybrany na prodziekana Wydziału Teologii pełnił tę funkcję w latach 1968—1972. Dwukrotnie też był kierownikiem Instytutu Historii Kościoła (1972—1975 i 1984—1985), z którym to Instytutem związany jest od samego początku jego istnienia. Profesorem zwyczajnym mianowany został w 1987 r. Od roku 1961 był członkiem korespondentem, a od 1966 jest członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego KUL oraz współredaktorem „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” Jest też redaktorem działu redakcyjnego geografii i statystyki kościelnej oraz autorem licznych haseł w *Encyklopedii katolickiej*, a także od 1960 r. należy do komitetu redakcyjnego „Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych” Szeroka znajomość problemów emigracji i duszpasterstwa wśród Polonii amerykańskiej umożliwia Księdzu Profesorowi czynne zaangażowanie się w prace Zakładu Migracji i Duszpasterstwa Polonijnego. Pełnił w nim w latach 1976—1982 funkcję zastępcy kierownika.

Działalność Księdza Profesora Kumora wykracza także poza teren KUL-u. Od 28 lat jest związany z Sekcją, a od 1981 r. z Wydziałem Historii Kościoła przy Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W 1965 r. otrzymał nominację na członka Sekcji Demografii Historycznej przy Komitecie Nauk Demograficznych PAN, a następnie w 1968 wszedł do Komitetu Nauk Demograficznych. Ponadto jest od 1973 r. członkiem Komisji Historii Porównawczej Kościołów przy Komitecie Nauk Historycznych PAN. Należy również do komitetu redakcyjnego „Naszej Przeszłości” oraz od roku 1993 do Rady Naukowej *Polskiego słownika biograficznego*. Na terenie Lublina działa w Lubelskim Towarzystwie Naukowym, a od 1993 r. w Towarzystwie Naukowym w Sandomierzu. Udziela się również czynnie jako prelegent, wygłaszając każdego roku „od 4 do 10 wykładów publicznych w różnych ośrodkach naukowych Polski”, co odnotowują sprawozdania z działalności katedry. W latach 1975 i 1981 wygłosił kilka prelekcji z zakresu historii Kościoła w Polsce w ramach programu Polskiej Sekcji Radia Watykańskiego.

Obecny jest także w dziedzinie nauki na forum międzynarodowym. Od roku 1985 jest członkiem European Science Foundation. Podejmuje też częste podróże zagraniczne w celach naukowych. W latach 1972—1992 wyjeź-

dział 18 razy do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Wynikiem przeprowadzonych tam wieloletnich kwerend naukowych w Archiwum Archidiecezjalnym w Hartford i w 24 archiwach polonijnych, w tyluż archiwach parafii irlandzkich w Stanie Connecticut, w archiwum parafii polskiej św. Stanisława Kostki w Brooklyn — New York oraz w archiwum tejże diecezji, napisał 10 książek na temat dziejów Polonii w Connecticut i w Brooklyn — New York, z czego 4 ukazały się w języku angielskim, 3 w języku polskim, a 3 dotąd jeszcze się nie ukazały. Obecność Księdza Profesora w USA w celach naukowych została zauważona w amerykańskich publikacjach, chociażby w tej z 1980 r.: J. V a n g h a n, *Visitor from Poland Chronicles Life, History of Parishes*, „The Catholic Transcript” 73:1980 nr 19 s. 1 i 12. W Stanach Zjednoczonych otrzymał w 1986 r. nominację na członka American Biographical Institute Research Association.

Także naukowy charakter miał wyjazd do Brazylii w 1988 roku, podczas którego przeprowadził Ksiądz Profesor kwerendę archiwalną na temat systemu prowadzenia metryk kościelnych w polskich parafiach. Artykuł na ten temat ukazał się w „Przeszłości Demograficznej Polski” (1994). Wyjazdy te miały miejsce prawie wyłącznie w okresie wakacyjnym. Najwięcej jednak czasu spędzał Ksiądz Profesor w archiwach państwowych w Wiedniu (Hofhaus- und Staatsarchiv, Allgemeinesverwaltungsarchiv, Hofkammernarchiv), a także w Archivum Secretum Vaticanum. Owocem tej olbrzymiej kwerendy są duże objętościowo książki: *Granice metropolii i diecezji polskich 968—1939* (Lublin 1969—1971); *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772—1918* (Kraków 1980) i *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786—1986* (Kraków 1985). Do znaczących osiągnięć naukowych Księdza Profesora należy *Historia Kościoła* w ośmiu częściach (Lublin 1972—1994), służąca dzisiaj w większości seminariów duchownych w Polsce jako podręcznik wykładowy, oraz praca zbiorowa pod jego redakcją, którą podjął na osobistą prośbę kardynała-prymasa Stefana Wyszyńskiego: *Historia Kościoła w Polsce* (Poznań—Warszawa 1974—1979).

Przeprowadzone kwerendy archiwalne w kraju i za granicą zaowocowały licznymi publikacjami w języku polskim i w językach obcych, obejmujące około 627 pozycji, w tym 35 książek, a pozostałe to rozprawy, artykuły, biogramy, recenzje i artykuły encyklopedyczne. Publikacje Księdza Profesora dotyczą przede wszystkim jego głównych zainteresowań, a mianowicie dziejów organizacji i ustroju Kościoła w Polsce nowożytnej, źródłoznawstwa z zakresu zaludnienia ziem polskich, dziejów Polonii w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej oraz dziejów macierzystej diecezji tarnowskiej. Również prowadzone przez Księdza Bolesława Kumora seminarium naukowe skupia się zasadniczo wokół problemów związanych z dziejami organizacji i ustroju Kościoła w Polsce, a nadto z dziejami zakonów w Polsce. Dużą uwagę przywiązuje Ksiądz Profesor do zagadnień związanych z przeszłością Kościoła katolickiego na kresach wschodnich I i II Rzeczypospolitej,

znajdujących się poza obecnymi granicami Polski. Pod kierunkiem Księdza Profesora powstało na KUL-u i na PAT 30 prac doktorskich i ok. 350 magisterskich.

Od wielu lat Ksiądz Profesor Kumor prowadzi wykłady z historii ustroju Kościoła w Polsce i historiografii kościelnej od starożytności do czasów współczesnych. Wyrazem uznania dla dydaktyczno-naukowej pracy jest powołanie Księdza Profesora przez KUL na przewodniczącego do spraw nauki w 1985 r. oraz na członka Komisji Episkopatu Polski do spraw Nauki w 1983 r. i Komisji do spraw Dialogu z Judaizmem w 1989 r. Wyrazem zaufania kardynała prymasa Stefana Wyszyńskiego do Księdza Profesora było poufne zwrócenie się z prośbą w 1974 r. o przygotowanie planu nowego podziału organizacyjnego Kościoła w Polsce. Przygotowany wówczas projekt z obszernym komentarzem historycznym przedłożony został metropolii krakowskiemu ks. kard. Franciszkowi Macharskiemu i w przeprowadzonej reorganizacji diecezji polskich w 1992 r. został zrealizowany w 90%. Był też Ksiądz Profesor w kontakcie z nuncjuszem apostolskim w Polsce ks. abpem Józefem Kowalczykiem w okresie przygotowań do zmian organizacji kościelnej w Polsce. Nagrodą za osiągnięcia w pracy naukowej i pewnym zadośćuczynieniem za szkany doznane w okresie rządów komunistycznych w Polsce przez Ks. Prof. B. Kumora jest przyznany mu w 1994 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsę Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Również ze strony władz kościelnych uhonorowany został godnością szambelana papieskiego (1982), a następnie honorowego prałata papieskiego (1994).

Położył też Ksiądz Profesor duże zasługi dla Kościoła lokalnego swojej rodzinnej parafii Trzetrzewiny. W kościele parafialnym w Trzetrzewinie ufundował trzy wielkie witraże ku pamięci swoich Rodziców i Braci, a we wsi rodzinnej w Szymanowicach wybudował klasztor wraz z kaplicą publiczną pod wezwaniem Narodzenia NMP (po 1967), sprowadził siostry zmartwychwstanki, które podjęły katechizację młodzieży, opiekę nad chorymi i dwoma kościołami w parafii. W latach 1985—1992 stał się głównym fundatorem kościoła św. Stanisława Kostki w Szymanowicach. Świątynia ta została konsekrowana przez biskupa tarnowskiego ks. prof. Józefa Życińskiego 20 IX 1992 r. Służy dzisiaj jako kościół pomocniczy parafii dla wszystkich form duszpasterstwa parafialnego.

W piśmie koła Naukowego Teologów KUL ukazał się wywiad z Księdzem Profesorem Kumorem oraz zamieszczony został tam krótki biogram („Causa Nostra” październik 1994 nr 4 s. 2—4). Przy pisaniu niniejszego biogramu Księdza Profesora wykorzystano przede wszystkim osobiste notatki Księdza Kumora; notkę biograficzną zamieszczoną na okładce książki: *Dzieje parafii Św. Krzyża w New Britain, New Britain, Conn. 1979*; biogram: *Kumor Bolesław Stanisław*, [w:] *Kto jest kim w Polsce. Informator biograficzny*, Warszawa 1993, s. 366; artykuł ks. prof. Z. Zielińskiego: *Historia Kościoła na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1918—1968*, RTK 15:1968 z. 4 s. 6—52; artykuł J. Michalczyka: *Odnacze-*

nia państwowe, „Przegląd Uniwersytecki” 6:1994 nr 2(28) s. 2, oraz biogram i informacje o działalności naukowej Księdza Profesora Kumora, zamieszczone w księdze jubileuszowej z okazji 75-lecia istnienia i działalności KUL-u: *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. ks. M. Rusecki, Lublin 1994.